

УДК [342:327](477)(045)

С. В. Папаяні

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СИСТЕМИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

У статті розглядаються складові елементи механізму реалізації зовнішньої політики, які, передусім, відображають сформовану систему й ієрархію органів державної влади, наділених відповідними повноваженнями. Окремлено особливості структури даного механізму, що включає інституційну та нормативно-правову складові. Особливу увагу приділено інституційній складовій, яку формують державні органи, що реалізують зовнішньополітичні функції держави. Визначено, що велике значення має чіткий розподіл зовнішньополітичних повноважень між органами державної влади, вдосконалення правового регулювання, ефективність та злагодженість функціонування всього механізму зовнішніх відносин держави.

Ключові слова: зовнішня політика, конституційно-правовий механізм, інституційна система, органи зовнішніх відносин.

Постановка проблеми. Успішна реалізація Україною своїх зовнішньополітичних можливостей залежить, в першу чергу, від організаційного механізму реалізації цих можливостей. Долаючи кризові явища в суспільстві і прокладаючи свій шлях у світ, Україна спирається на свої фундаментальні загальнонаціональні інтереси. Відповідно до таких інтересів і визначаються засади, напрями, пріоритети та функції її зовнішньої політики. Згідно ст. 18 Конституції України її зовнішньополітична діяльність спрямована на забезпечення національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права [6].

Чітке усвідомлення національних інтересів України надзвичайно важливе для проведення послідовної та цілеспрямованої політики у відносинах із іншими країнами, а також для вироблення стратегії розвитку своєї державності. Структура конституційно-правового механізму реалізації зовнішньої політики відображає сформовану в державі загальну систему й ієрархію органів державної влади і посадових осіб, їх співвідношення і підпорядкованості, наділених своєю компетенцією та повноваженнями, яка відповідає їх місцю у даній системі і узгоджена з компетенцією інших органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему інституційної структури конституційно-правового механізму зовнішньої політики розглядали як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Серед вітчизняних, зокрема: В. А. Базів, М. О. Баймуратов, М. В. Буроменський, Є. П. Євграфова, В. С. Журавський, О. Л. Копиленко, О. Г. Макаренко, В. Ф. Погорілко, І. Д. Сліденко, В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, О. Ф. Фрицький, В. М. Шаповал інші. Серед зарубіжних вчених вагомий внесок у дослідження даного питання зробили такі вчені, як В. Б. Авер'янов, Ф. Брайар, А. Дайсі, В. А. Зорін, Ю. М. Колосов, Ю. І. Лейбо, І. І. Лукашук, М. Н. Марченко, Е. Я. Павлов, К. К. Сандровський, А. В. Торкунов, В. Є. Чиркин та інші. Однак, всі вони оминають євроінтеграційні аспекти під час вивчення зазначеної проблематики. Будь-яке комплексне дослідження структури та функціонування конституційно-правового механізму реалізації зовнішньої політики України в умовах євроінтеграційних процесів,

а також аналіз конституційних реформ, які безпосередньо торкаються даної сфери діяльності держави, у літературі відсутні.

Виклад основного матеріалу. Розвиток зовнішніх функцій держави супроводжується розширенням механізму державних органів, які задіяні у їхньому здійсненні. У відповідності до етапів розвитку структури зовнішніх функцій, відбувається еволюція зовнішньополітичного механізму.

Конституційно-правовий механізм реалізації зовнішніх зносин являє собою складну та багаторівневу, розгалужену систему залежних один від одного функціонально органів державної влади та посадових осіб, зовнішньополітична компетенція яких регламентована Конституцією України та сукупністю інших взаємопов'язаних нормативно-правових актів з приводу здійснення зовнішньої функції держави. У зв'язку з цим, даний механізм держави має розглядатися не як сукупність його складових, а як система їх, функціонально сумісних та узгоджених між собою складових, які перебувають у постійному відновленні з метою підтримання своєї основної функції – управління зовнішніми відносинами.

Сучасна конституційно-правова доктрина розглядає конституційно-правовий механізм реалізації зовнішніх зносин в декількох аспектах. Так, М. О. Баймуратов зазначає, що механізм конституційно-правового забезпечення зовнішньополітичної діяльності України складається з нормативного, організаційного та організаційно-правового блоків [1, с. 12].

В свою чергу О. Г. Макаренко умовно поділяє його на дві складові частини: організаційно-правову (інституційну) – це система взаємопов'язаних та функціонально залежних органів державної влади та посадових осіб, наділених компетенцією та повноваженнями для здійснення зовнішньополітичної функції держави та нормативно-правову – сукупність нормативно-правових актів, до яких належать: конституційні положення та норми загального характеру, які характеризують конституційно-правову сутність зазначеного механізму; спеціальні норми, які уповноважують державні органи влади вживати заходи і засоби для здійснення ними своїх зовнішньополітичних повноважень, а також норми, що визначають функціональні взаємозв'язки між ними [7, с. 12].

Е. Я. Павлов виділяє три складових конституційно-правового механізму реалізації зовнішніх зносин: організаційну, правову та функціональну [8, с. 158]. Водночас, на нашу думку, виділення окремо функціональної складової зазначеного механізму є не досить переконливим. Це пов'язано, передусім, з тим, що йдеться про норми конституційного права, які є складовою правової системи держави. Саме вони і передбачають функціональний взаємозв'язок державних органів влади, що надає можливість автору дійти висновку про можливість існування функціонального зв'язку та взаємовідносин між ними у формі елемента, проте лише нормативно-правової складової.

Що стосується органів державної влади, які наділені спеціальною компетенцією у сфері зовнішніх зносин, всі вони мають різну природу. Вони діють від імені держави, виступають представниками суверенної влади держави за кордоном, а нормативно-правові акти цих органів, прийняті у межах їх компетенції, зобов'язують державу, яку вони представляють та покладають на неї відповідальність за міжнародним правом.

На нашу думку, дуже вдало запропоноване вітчизняним юристом-міжнародником К. К. Сандровським визначення державних органів зовнішніх зносин: «...це діючі на території держави та поза її межами спеціальні органи, які представляють державу в її офіційних відносинах з іншими державами та суб'єктами міжнародного права і забезпечують виконання зовнішньополітичних цілей мирними, передбаченими

міжнародним правом засобами, з метою захисту прав та інтересів даної держави, а також її організацій та громадян, що знаходяться за кордоном» [16, с. 57].

Вчені В. А. Зорін та К. К. Сандровський поділяють органи зовнішніх зносин на дві групи: внутрішньодержавні (центральні) та закордонні. В свою чергу, перша група органів зовнішніх зносин держави поділяється за характером своїх функцій та правового обґрунтування на: органи загальнополітичного керівництва, чий статус визначається, як правило, конституціями держав та органи спеціальних (галузевих, відомчих) зносин держави з іншими країнами [3, с. 92; 16, с. 30].

Закордонні органи поділяються також на два типи – постійні та тимчасові. Тому, розглядаючи питання, пов'язані з функціонуванням відповідних державних органів, автор вважає доречним врахувати думку фахівців-міжнародників, які класифікували їх, насамперед, із точки зору їх розташування. Такий поділ видається нам універсальним і, попри все розмаїття сучасних політичних та економічних систем, може бути застосованим до будь-якої країни світу. При цьому слід зауважити, що держава сама визначає, в якому порядку і за допомогою яких власних органів їй належить виконувати свої зовнішні функції.

Крім того, в залежності від характеру повноважень, формування органів, а також місця їх знаходження будується багатоступенева система органів зовнішніх зносин. В цьому контексті автор поділяє їх на такі основні групи: вищі органи держави (Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України); спеціально уповноважений орган виконавчої влади – Міністерство закордонних справ України; закордонні дипломатичні представництва (постійні та тимчасові): посольства, консульства, місії, представництва при міжнародних організаціях; державні органи, які безпосередньо не є спеціалізованими у сфері зовнішніх зносин держави, однак наділені зовнішньополітичною компетенцією та несуть відповідальність за здійснення закріплених повноважень, до них відносяться міністерства та інші відомства (Міністерство економіки України, Міністерство юстиції України, Міністерство оборони України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України тощо).

Отже, вищезазначені державні органи, які реалізують зовнішньополітичні функції держави, складають систему державних інститутів та органів, поєднаних між собою загальними завданнями та цілями для їх здійснення, а також спеціальними повноваженнями щодо проведення у життя стратегічного зовнішньополітичного курсу держави. До того ж, вирішальну роль відіграють вищі державні органи влади. Адже саме вони спеціально створені для здійснення державної влади і наділені Конституцією та законами України також і компетенцією у сфері зовнішніх зносин.

Вищі державні органи мають такі засоби і можливості, яких не має ніяка інша організація, що і вирізняє їх серед інших органів зовнішніх зносин. Серед їх особливостей слід зазначити державно-владні повноваження, зокрема й у зовнішньополітичній сфері, юридичне вираження яких знаходиться у їх компетенції. Державно-владні повноваження – це складне явище, у якому можна виділити такі основні елементи: прийняття рішень, обов'язкових для виконання всіма громадянами, посадовими особами й організаціями, на яких поширюється компетенція даного органа держави; організація виконання прийнятих рішень у сфері зовнішніх зносин, що забезпечується матеріальною базою (наприклад, кошти державного бюджету на їх здійснення); охорона прийнятих рішень від порушень шляхом застосування різних методів і заходів: переконання, впливу, примусу. Ця визначальна ознака даних органів відокремлює їх від інших державних установ.

У відповідності до Конституції України, Верховна Рада України наділена конституційно-правовим статусом єдиного органу законодавчої влади в Україні, що

обумовлює виключну практично-прикладну роль цього органу у захисті життєво важливих інтересів суспільства, держави, окремих громадян нашої держави. Для досягнення визначених конституційними актами цілей і завдань Верховна Рада України має нормативно визначену компетенцію, що складається насамперед з функцій та повноважень у різних сферах суспільних відносин. Водночас характер та особливості сучасних політичних, економічних, соціальних, культурних, правових процесів, викликаних об'єктивізацією інтегрування України до європейського простору детермінують необхідність удосконалення конституційно-правового регулювання та практики реалізації конституційних повноважень парламенту у сфері реалізації зовнішньої політики України.

Відповідно до ст. 85 та ст. 92 Конституції України, держава в особі Верховної Ради України виключно законами визначає засади зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності, а також, згідно ст. 9 та п. 32 ст. 85, надає згоду на обов'язковість міжнародних договорів та їх денонсацію. Кабінет Міністрів України згідно п. 1, 7 та 8 ст. 116, організовує і забезпечує здійснення зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності [6]. У цьому контексті заслуговує на увагу думка професора В. Н. Денисова, який зауважує, що парламент, як загальнонаціональний орган, виступає центром узгодження інтересів суспільства та досягнення консенсусу. Він відрізняється від інших державних органів, передусім, своїм представницьким характером, здатністю визначати зовнішньополітичні проблеми, що хвилюють суспільство та законодавчо їх врегульовувати [2, с. 62]. Тобто, шляхом формування законодавчої бази у сфері зовнішніх зносин реалізуються, передусім, державно-владні повноваження парламенту, виконання яких забезпечує уряд.

Варто наголосити, що керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави та її представництво в міжнародних відносинах реалізується Президентом України відповідно до пп. 1-5 ч. 1 ст. 106 Конституції України [6]. Це уособлює принцип взаємодії вищих державних органів влади у зазначеному питанні: кожен орган державної влади має здійснювати свої повноваження властивими йому методами у визначених ч. 2 ст. 6 Конституції України межах і відповідно до законів України [6]. Отже, таким чином у національному законодавстві був визначений конституційно-правовий механізм реалізації зовнішніх зносин вищими державними органами влади. Тобто зазначені органи державної влади розробляють концептуальні основи зовнішньої політики держави у відносинах з іншими країнами, встановлюють і підтримують зовнішні відносини з іншими державами і міжнародними організаціями і, тим самим, створюють основу для багатостороннього міжнародного співробітництва.

Таким чином, вищі органи держави безпосередньо формують, визначають та проводять у життя зовнішньополітичний курс держави. Підготовка і правове оформлення зовнішньополітичних рішень, надання їм статусу юридично обов'язкових законодавчих або підзаконних актів здійснюється у відповідності з принципами та правилами, які визначаються національним законодавством, а також із правовими і політичними звичаями, що склалися у повсякденній практиці функціонування державного апарату. Інші державні органи, які входять до конституційно-правового механізму реалізації зовнішньої політики, організують свою роботу на основі рішень вищих органів державної влади України.

Ще однією важливою ознакою є єдність цих органів, що базується на принципах цілісності України, законності, принципу поділу влади, розмежуванні предметів відання між органами державної влади і водночас на їх взаємозв'язку один з одним, взаємодії та взаємозалежності, тобто між ними існує тісний організаційно-правовий зв'язок. Організаційна єдність системи органів державної влади, що входять до

зазначеного механізму зовнішніх зносин, виявляється у багаторівневій їх побудові.

Російський дослідник А. А. Кокошин, відзначаючи зростаюче збільшення впливу політичної системи суспільства на зовнішньополітичний механізм, зазначає, що сила цього неоднозначного й суперечливого впливу настільки значна, що дає підстави засвідчити процес перебудови цього механізму, хоча його інституційна частина залишається майже в такому ж вигляді, як і років 20-25 поспіль [4, с. 25]. Значення зовнішньополітичної активності політичних партій й інших елементів політичної системи, що впливають на державний механізм формування і здійснення зовнішніх рішень країни, не слід переоцінювати [5, с. 138]. Ця активність створює своєрідний «фон» для їх прийняття, однак не завжди здатна реально вплинути на зміст самих рішень.

На досить важливу роль у конституційно-правовому механізмі здійснення зовнішніх зносин претендує й секретаріат Ради національної безпеки і оборони України (РНБО). Однією із функцій РНБО є внесення пропозицій Президентові України щодо реалізації засад внутрішньої і зовнішньої політики у сфері національної безпеки і оборони. Питання, однак, полягає в тому, яким чином апарат Ради безпеки та оборони здатний виконати ці функції, особливо з огляду на те, що цей інститут покликаний займатися не тільки зовнішньополітичними проблемами, але й економічними, інформаційними, оборонними й іншими аспектами політики безпеки України.

Повсякденну оперативну діяльність, пов'язану із зовнішніми зносинами держави, в першу чергу, звичайно, здійснює спеціально уповноважений орган виконавчої влади – Міністерство закордонних справ України. Воно є основною найважливішою ланкою конституційно-правового механізму для організації на практиці забезпечення реалізації державної політики у сфері зовнішніх зносин та координації зовнішньополітичної діяльності різних міністерств і відповідних заходів, що спрямовані на досягнення стратегічних цілей зовнішньої політики України, зокрема, забезпечення входження України в європейський простір. Відповідно до п. 3 Положення про Міністерство закордонних справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 2011 року [10], МЗС забезпечує проведення зовнішньополітичного курсу України, спрямованого на розвиток політичних, економічних, гуманітарних, наукових, інших зв'язків з іноземними державами та міжнародними організаціями.

Міністерство здійснює свої повноваження безпосередньо та через дипломатичні представництва за кордоном, а також представництва МЗС України на території України. Що стосується закордонних державних органів зовнішніх зносин, то вони поділяються на дві головні категорії – постійні та тимчасові. Постійні органи ведуть повсякденну роботу за кордоном, представляючи і захищаючи національні інтереси своєї держави. Йдеться про посольства, консульства, представництва України у міжнародних організаціях. Тимчасові органи – це спеціальні місії, різноманітні делегації, окремі представники за кордоном, а також спостерігачі на міжнародних конференціях, з'їздах, у міжнародних комісіях тощо.

Провідне місце у конституційно-правовому механізмі реалізації зовнішніх зносин займають центральні органи виконавчої влади, які в законодавчому порядку наділені повноваженнями у сфері здійснення зносин з іноземними державами та міжнародними організаціями. Як зазначає швейцарський дослідник Ф. Брайар, зовнішня політика усе в меншій мірі є долею тільки міністерства закордонних справ. У силу зростаючої необхідності спільно керувати все більш складними і численними проблемами, вона стає справою більшості інших державних відомств та структур [20, с. 29].

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, закордонні дипломатичні органи, Служба безпеки України та Служба зовнішньої розвідки України

та інші, які входять до складу організаційного елементу конституційно-правового механізму реалізації зовнішньої політики, в межах своїх повноважень, забезпечують виконання передбачених Конституцією та законами України, нормативно-правовими актами Президента України та Кабінету Міністрів України завдань у сфері зовнішніх зносин держави.

Що стосується ролі галузевих міністерств у системі органів зовнішніх зносин, вона визначається рядом законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, зокрема, Положенням про організацію їх діяльності. Наприклад, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України є головним із забезпечення реалізації державної зовнішньоекономічної політики, формує склад торговельно-економічних місій, які діють безпосередньо у складі дипломатичного представництва України за кордоном, здійснюючи функції, пов'язані із захистом економічних інтересів держави [12]. Міністерство юстиції України проводить роботу щодо адаптації законодавства України до актів Європейського Союзу. У налагодженні міжнародних зв'язків активну участь беруть також Міністерство оборони України, Міністерство культури України [13], Міністерство освіти та науки України [14], Національна академія наук України, галузеві державні академії наук тощо, які мають у своїй структурі, як правило, департаменти міжнародних відносин. Усе більшу активність у галузі зовнішніх зносин виявляють міжнародні міжурядові організації, що здійснюють зносини не тільки з державами-членами, але й між собою. Координацію та узгодження дій представників галузевих міністерств, у зв'язку з розширенням доступу до зовнішньополітичної сфери, здійснює Міністерство закордонних справ України [10]. Звичайно, в різних країнах органи зовнішніх зносин, головним із яких, безперечно, є зовнішньополітичне міністерство, не в однаковій мірі задіяні у міждержавних стосунках, але саме вони входять до конституційно-правового механізму реалізації зовнішніх зносин.

На основі проведеного дослідження виявлено, що вчені-конституціоналісти багато уваги приділяють вивченню органів зовнішньополітичних зносин. Так, вчені Ю. М. Тодика та В. С. Журавський зауважують, що важливим елементом механізму реалізації норм Конституції є державні структури, які забезпечують застосування конституційних норм у процесі нормотворчості, правозастосовної і правоохоронної діяльності [17, с. 73]. Тому, на нашу думку, правозастосовна і правоохоронна функції, за допомогою яких забезпечується на практиці втілення конституційних приписів, що входять до правового блоку як елементу конституційно-правового механізму реалізації зовнішніх зносин, не дістала на сьогодні поширення, тобто залишається поза межами зазначеного механізму.

Виняткового значення набуває чіткий розподіл зовнішньополітичних повноважень між органами державної влади, вдосконалення правового регулювання, ефективність та злагодженість функціонування всього механізму зовнішніх зносин держави.

Водночас, однією з ключових проблем зовнішньополітичного управління є проблема координації діяльності органів зовнішньополітичного механізму. Значення цього питання пов'язано як з розширенням системи органів, що беруть участь у здійсненні зовнішньої політики, так і з підвищенням вимог з боку правлячої еліти до сучасного державного управління з точки зору його ефективності та оперативності.

На практиці порядок розподілу повноважень між державними органами влади, формування і реалізація зовнішньополітичного курсу залежить від форми правління, певних характеристик політичної системи, парламентської коаліції та опозиції, суспільних рухів тощо. Це ж саме справедливо підкреслюють вітчизняні конституціоналісти В. Ф. Погорілко [9, с. 383], О. Ф. Фрицький [18, с. 5],

В. М. Шаповал [19, с. 97], зазначаючи, що місце і роль вищих органів в державному механізмі зумовлені формою правління у державі. Тому форма правління, на наш погляд, не є просто теоретичною абстрактною категорією науки, а надає можливість зорієнтуватися у змісті системи органів державної влади, причетних до сфери зовнішніх зносин, встановлених Конституцією.

Висновок. Таким чином, слід зазначити, що конституційно-правовий механізм здійснення зовнішніх зносин держави є умовно цілісною, багаторівневою, розгалуженою системою взаємозалежних та об'єднаних функціонально органів державної влади та посадових осіб. Їх діяльність регламентована взаємопов'язаними нормативно-правовими актами, в основі яких лежать норми Конституції України, а також системно-функціональних взаємозв'язків та взаємовідносин з приводу здійснення зовнішніх функцій держави. Тому для реалізації вищезгаданого та послідовного зовнішньополітичного курсу країни необхідна його чітка та узгоджена робота на всіх рівнях.

Список використаної літератури

1. Баймуратов М. О. Теоретичні аспекти конституційно-правового забезпечення зовнішньополітичної діяльності держави в умовах глобалізації та європейської інтеграції / М. О. Баймуратов // Вісник Маріупольського державного університету : Збірник наукових праць. Серія : Право. – 2014. – Вип. 7. – С. 10–27 ; Vaimuratov M. O. Teoretychni aspekty konstytutsiino-pravovoho zabezpechennia zovnishnopolitychnoi diialnosti derzhavy v umovakh hlobalizatsii ta yevropeiskoi intehratsii / M. O. Vaimuratov // Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu : Zbirnyk naukovykh prats. Seria : Pravo. – 2014. – Vyp. 7. – S. 10–27

2. Денисов В. Н. Вхідження незалежної держави Україна в систему сучасного міжнародного правопорядку / В. Н. Денисов // Право України. – 2012. – № 3/4. – С. 51–66 ; Denysov V. N. Vkhodzhennia nezalezhnoi derzhavy Ukraina v systemu suchasnoho mizhnarodnoho pravoporiadku / V. N. Denysov // Pravo Ukrainy. – 2012. – № 3/4. – S. 51–66

3. Зорин В. А. Основы дипломатической службы / В. А. Зорин. – Москва : Межд. отношения, 1977. – 368 с. ; Zorin V. A. Osnovy diplomaticheskoy sluzhby / V. A. Zorin. – Moskva : Mezhd. otnosheniya, 1977. – 368 s.

4. Кокошин А. А. Вопросы долгосрочного развития Восточной Сибири и российского Дальнего Востока в контексте глобальной политической и экономической динамики / А. А. Кокошин – Москва : Ленанд, 2012. – 48 с. ; Kokoshin A. A. Voprosy dolgosrochnogo razvitiya Vostochnoy Sibiri i rossiyskogo Dalnego Vostoka v kontekste globalnoy politicheskoy i ekonomicheskoy dinamiki / A. A. Kokoshin – Moskva : Lenand, 2012. – 48 s.

5. Конституционно-правовой механизм осуществления внешней политики государств / И. П. Ильинский, Ю. И. Лейбо, Л. М. Энтин и др. – Москва : Междун. отношения, 1986. – 304 с. ; Konstitutsionno-pravovoy mekhanizm osushchestvleniya vneshney politiki gosudarstv / I. P. Ilinskiy, Yu. I. Leybo, L. M. Entin i dr. – Moskva : Mezhdun. otnosheniya, 1986. – 304 s.

6. Конституція України (В поточній редакції від 15 березня 2016 р. на підставі Рішення Конституційного Суду України №1-рп/2016) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 ; Konstytutsiia Ukrainy (V potochnii redaktsii vid 15 bereznia 2016 r. na pidstavi Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy №1-rp/2016) // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1996. – № 30. – St. 141

7. Макаренко О. Г. Конституційно-правовий механізм здійснення зовнішніх зносин України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / Ольга Григорівна Макаренко ; Ін-т законодавства ВРУ. – Київ, 2009. – 20 с. ; Makarenko O. H.

Konstytutsiino-pravovyi mekhanizm zdiisnennia zovnishnikh znosyn Ukrainy : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : spets. 12.00.02 / Olha Hryhorivna Makarenko ; In-t zakonodavstva VRU. – Kyiv, 2009. – 20 s.

8. Павлов Е. Я. Конституционно-правовой механизм осуществления внешних сношений РФ (теоретические основы) / Е. Я. Павлов // Вестник МГИМО-Университета. – 2012. – № 2. – С. 156–162 ; Pavlov Ye. Ya. Konstitutsionno-pravovoy mekhanizm osushchestvleniya vneshnikh snosheniy RF (teoreticheskie osnovy) / Ye. Ya. Pavlov // Vestnik MGIMO-Universiteta. – 2012. – № 2. – S. 156–162

9. Погорілко В. Ф. Конституційне право України / за ред. В. Ф. Погорілко. – Київ : Правова єдність, 2010. – 432 с. ; Pohorilko V. F. Konstytutsiine pravo Ukrainy / za red. V. F. Pohorilko. – Kyiv : Pravova yednist, 2010. – 432 s.

10. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 квітня 2011 р. № 381/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 9. – Ст. 534 ; Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6 kvitnia 2011 r. № 381/2011 // Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy. – 2011. – № 9. – St. 534

11. Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу : Закон України від 07 лютого 2002 р. № 3065-III (Зі змінами, внесеними згідно з Кодексом № 2755-VI від 02 грудня 2010 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112 ; Pro osoblyvosti pravovoho rezhymu diialnosti Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy, haluzevykh akademii nauk ta statusu yikh mainovoho kompleksu : Zakon Ukrainy vid 07 liutoho 2002 r. № 3065-III (Zi zminamy, vnesenymy zghidno z Kodeksom № 2755-VI vid 02 hrudnia 2010 r.) // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – St. 112

12. Про Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України : Указ Президента України від 31 травня 2011 р. № 634/2011 (Зі змінами, внесеними згідно з Указом Президента України № 689/2013 від 18 грудня 2013 р.) // Офіційний вісник України. – 2014. – № 41. – С. 20. – Ст. 1666 ; Pro Polozhennia pro Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 31 travnia 2011 r. № 634/2011 (Zi zminamy, vnesenymy zghidno z Ukazom Prezydenta Ukrainy № 689/2013 vid 18 hrudnia 2013 r.) // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. – 2014. – № 41. – S. 20. – St. 1666

13. Про Положення про Міністерство культури України : Указ Президента України від 06 квітня 2011 р. № 388/2011 (Зі змінами, внесеними згідно з Указом Президента України № 473/2013 від 02 вересня 2013 р.) // Офіційний вісник України. – 2014. – № 41. – С. 20. – Ст. 1666 ; Pro Polozhennia pro Ministerstvo kultury Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 06 kvitnia 2011 r. № 388/2011 (Zi zminamy, vnesenymy zghidno z Ukazom Prezydenta Ukrainy № 473/2013 vid 02 veresnia 2013 r.) // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. – 2014. – № 41. – S. 20. – St. 1666

14. Про Положення про Міністерство освіти і науки України : Указ Президента України від 25 квітня 2013 р. № 240/2013 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 41. – С. 20. – Ст. 1666 ; Pro Polozhennia pro Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25 kvitnia 2013 r. № 240/2013 // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. – 2014. – № 41. – S. 20. – St. 1666.

15. Про Положення про Міністерство юстиції України : Указ Президента України від 06 квітня 2011 р. № 395/2011 (Зі змінами, внесеними згідно з Указом Президента України № 211/2013 від 15 квітня 2013 р.) // Офіційний вісник України. – 2014. – № 41. – С. 20. – Ст. 1666 ; Pro Polozhennia pro Ministerstvo yustytzii Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 06 kvitnia 2011 r. № 395/2011 (Zi zminamy, vnesenymy zghidno z Ukazom

Prezydenta Ukrainy № 211/2013 vid 15 kvitnia 2013 r.) // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. – 2014. – № 41. – S. 20. – St. 1666

16. Сандровский К. К. Право внешних сношений / К. К. Сандровский. – Київ : Вища школа, 1986. – 328 с. ; Sandrovskiy K. K. Pravo vneshnykh snoshenyi / K. K. Sandrovskiy. – Kyiv : Vyshcha shkola, 1986. – 328 s.

17. Тодика Ю. М. Конституційне право України : підруч. / за ред. Ю. М. Тодики, В. С. Журавського. – Київ : Ін Юре, 2002. – 544 с. ; Todyka Yu. M. Konstytutsiine pravo Ukrainy : pidruch. / za red. Yu. M. Todyky, V. S. Zhuravskoho. – Kyiv : In Yure, 2002. – 544 s.

18. Фрицький Ю. О. Закріплення організації та функціонування державної влади в Конституції України 1996 року / Ю. О. Фрицький // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2006. – № 2. – С. 1–11 ; Frytskyi Yu. O. Zakriplennia orhanizatsii ta funktsionuvannia derzhavnoi vlady v Konstytutsii Ukrainy 1996 roku / Yu. O. Frytskyi // Visnyk Zaporizkoho yurydychnoho instytutu. – 2006. – № 2. – S. 1–11

19. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм / В. М. Шаповал. – Київ : Юрінком Інтер, 2005. – 560 с. ; Shapoval V. M. Suchasnyi konstytutsionalizm / V. M. Shapoval. – Kyiv : Yurinkom Inter, 2005. – 560 s.

20. Braillard Ph. Relations internationales : une nouvelle discipline / Ph. Braillard // Le trimestre du monde. – 1994. – № 3. – P. 29

Стаття надійшла до редакції 27.05. 2016 р.

S. V. Papayani

PECULIARITIES FUNCTIONING OF INSTITUTIONAL SYSTEM OF CONSTITUTIONAL-LEGAL MECHANISM OF UKRAINE'S FOREIGN POLICY

The article considers the constituent elements of the foreign policy mechanism, which primarily reflect the prevailing system of hierarchy and state authorities vested with appropriate powers. The article outlines the peculiarities of the such mechanism's structure, including institutional and legal components. Particular attention is paid to the institutional component, which form the state bodies realizing foreign state functions. Determined importance of a clear division of powers between the foreign state bodies, and legal regulation, efficiency and coherence of functioning the whole mechanism of the state external relations.

Regarding the institutional component, noted that its shape public bodies that implement foreign state functions. Among them, the highest state authorities (President of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine); specially authorized executive authority in foreign policy (Ministry of Foreign Affairs of Ukraine); Ukraine foreign diplomatic missions (embassies, consulates, missions, representatives to international organizations); other authorities vested with competence in external relations (Ministry of Economy, Ministry of Justice, Ministry of Defense, the General Staff, Security Service, Foreign Intelligence Service, etc.).

Every public authority has the specific, peculiar only to him authority has appropriate material and financial resources, the combination of which allows us to implement foreign policy. Determined that the importance of a clear division of powers between the foreign state bodies, and legal regulation, efficiency and coherence of functioning of the whole mechanism of external relations of the state. Therefore, implementing balanced and consistent foreign policy of his country needed a clear and consistent operation at all levels.

Key words: foreign policy, constitutional and legal mechanisms, institutional system, external bodies.